# طراحی و تدوین بسته آموزشی بهداشت و طب پیشگیری برای گروههای پزشکی نظامی

دکتر عبدالرضا صلاحی مقدم

**محل اجرای فرایند:** مرکز تحقیقات اپیدمیولوژی و طب نظامی
**نام دانشگاه:** دانشگاه علوم پزشکی ارتش
**گروه فرایندی:** محتوای درسی
**تاریخ اجرا:** آذر ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۰

## مقدمه

بهداشت برای دانشجویان پزشکی عموماً مبتنی بر بهداشت جامعه‌نگر بوده و در حواشی نیز اطلاعات درمانی و آزمایشگاهی بالینی توانبخش ایشان برای کمک به ارتقاء سطح بهداشت جامعه است. دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش علاوه بر مهارت فوق، موضوع نگاه کاربردی به اطلاعات بیماریها و بهداشت در زمان جنگ، یکی از توانایی‌هایی است که لازمه‌ی فارغ التحصیلی ایشان است که باید بیش از پیش به آن توجه شود.

ساختار "همیشه آماده" ارتش لزوم اطلاع مستمر و آنی از شرایط، بیماری‌های و خطرات اقلیمی در سراسر کشور را برای پیشگیری و کاهش خطرات در مانورهای نظامی و یا عملیات مدنظر فرماندهان را افزایش می‌دهد. مثال‌های زیادی از نقش بیماریها در شکست ارتش‌ها وجود دارد، در زمان حمله مغول به ایران قلعه‌های فراوانی به دلیل شیوع وبا و طاعون، چه عمدی و توسط سپاه دشمن و چه سهوی به دلیل خطای سپاه ایران سقوط کرد. در سال ۱۸۰۲ سپاه فرانسه به فرماندهی برادر ناپلئون به هائیتی اعزام شده بودند. از حدود ۴۰۰۰۰ سرباز فرانسوی، ۲۴۰۰۰ نفر عمدتا بر اثر مالاریا و سایر بیماری‌ها کشته و ۸۰۰۰ نفر بستری شدند. در کامرون، از سال ۱۵۰۰، که پرتغالی‌ها منطقه را تصرف کردند، تا سال ۱۸۷۰، مالاریا مانع کلونیزه شدن استعمارگران شد. در اوایل قرن بیستم، اپیدمی مالاریا و تاخیر در خرید چند عدد سمپاش، بهانه کودتا در کونگو شد. طبق کتاب جان گیلمور با عنوان «شرایط صحیه در مملکت ایران»، طبق گزارش بنیاد راکفلر، مالاریا عنصر مضعف ایرانیان بوده است و بر این اساس بنیه ایرانیان در رده ضعیف تقسیم بندی شده‌اند. این گزارش اساسا برای اهداف سیاسی و سرمایه‌داری تهیه شده بوده است.

متاسفانه در زمان جنگ، سیستم‌های مبارزه با بیماریها و ادارات بهداشت ممکن است کارآیی خود را از دست بدهند و شیوع بیماریها بیش از آنکه مانند زمان صلح متاثر از اقدامات انسانی باشند، تابع شرایط اقلیمی و ذات خود خواهند بود و برای همین نیز دانشجوی پزشکی فارغ التحصیل ارتش باید سوابق کافی از شیوع بیماریهای کشور داشته و پتانسیل‌های سرزمین مادری خود برای پذیرش بیماریها (همچون دراکونتیازیس و شیستوزومیازیس) و یا عدم پذیرش احتمالی بیماریها (مانند تب زرد) را بشناسد بر همین اساس لوح فشرده پاتولوژی جغرافیایی با دیدگاه استراتژیک در مرکز تحقیقات اپیدمیولوژی و طب نظامی تهیه شده و به تکمیل آن اهتمام ورزیده شده است.

اهداف تهیه لوح فشرده فوق عبارتند از:

- به روز رسانی اطلاعات مراکز وابسته به ارتش در خصوص بیماریهای واگیر با تاکید بر حوزه ایران
- ارائه کلیات پاتولوژی جغرافیایی
- ارائه کلیات جغرافیا و نقش آن در علوم پزشکی
- ارائه وضعیت پاتولوژی جغرافیایی ایران
- ارائه انگل شناسی برای دانشجویان پزشکی

[ Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24 ]

- ارائه قارچ شناسی برای دانشجوان پزشکی
- ارائه قارچ شناسی برای دانشجوان پزشکی
- ارائه باکتری شناسی برای دانشجویان پزشکی
- ارائه ویروس شناسی برای دانشجویان پزشکی
- آشنایی با روشهای تشخیصی بیماریهای عفونی
- آشنایی با برخی داروها خصوصا داروهای ضد انگل
- راههای پیشگیری از بیماریهای عفونی و انگل

## روش اجرا

برنامه بر اساس طرح درس انگل شناسی، باکترس شناسی، ویروس شناسی و حشره شناسی دانشجویان پزشکی طرح گردیده است و بر حسب نیاز دانشگاه علوم پزشکی ارتش، مباحث پاتولوژی جغرافیایی و آموزش‌های ضروری در خصوص دیدگاههای راهبردی وقایع بیولوژیک در زمان جنگ به آن اضافه شده است. برنامه بصورت نرم افزار پیش بینی شده است تا تکثیر آن برای دانشجویان و یگان‌ها به سادگی صورت گیرد و به زبان فارسی تهیه شده است تا کار با آن به سهولت تمام صورت گیرد. این لوح فشرده در محیط Microsoft Office Power Point ۲۰۰۷ تهیه شده و کلیه فایل‌های آن نیز در همین محیط اجرا می‌شوند. اما به دلایل فنی یک Batch File و چند فایل dll. به آنها اضافه شده است. لوح فوق Auto Run بوده و دارای آیکون مخصوص خود نیز می‌باشد. بر همین اساس برنامه به راحتی در همه رایانه‌ها اجرا می‌شود.

## مشخصات عمومی

برنامه شامل ۷ فایل DLL. و یک فایل کاربردی Power Point Viewer، یک فایل Excel و ۸ فایل فیلم علمی تهیه شده توسط مولف و چند فایل دیگر و مجموعا از حدود ۲۰۰ فایل تشکیل شده است. تقریباًدر مجموع حدود ۴۰۰۰ صفحه در لوح فوق تهیه شده است.

## نتایج

نقشه بیماریهای واگیر و غیرواگیر کشور تهیه و در بانک اطلاعات ساماندهی شده است و نقشه عقرب‌ها و حلزون‌های مهم در کشور تهیه شده و نقشه جوندگان و فلبوتوم‌های ایران تقریبا تکمیل شده است و رفته رفته داده‌های جدید به آن اضافه می‌شود.

مطابق اهداف پیش‌بینی شده، یافته‌های قابل نشر واحد مطالعات و واحد GIS در قالب یک نرم افزار چند رسانه‌ای آماده ارایه به گیرندگان شده و علاوه بر درج اطلاعات تصویری بوم شناسی ایران و جهان، نحوه پراکندگی بیماریها و ناقلین و مخازن بیماریها، مناطق پرخطر از نظر بیماریهای مختلف به صورت نقشه دینامیک تنظیم و به صورت بانک اطلاعات نگهداری می‌شود. به علاوه منابع اطلاعاتی و متون مرتبط و اسلایدهای مرتبط با موضوع و همچنین Linkهای منابع دیجیتال در نرم افزار تعبیه شده است. اطلاعات مربوطه به صورت دوره‌ای و با استفاده از پژوهش‌های میدانی و بانک‌های اطلاعاتی به روز شده و بصورت طبقه به طبقه در یگان‌ها و رده‌های فرماندهی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

## سطح اثر گذاری

کشوری

## نتیجه‌گیری

نیل به اهداف فوق در مقایسه با نتایج حاصله بسیار اقتصادی است اما نیازمند توجه، منابع مالی و هماهنگی دستگاههای مختلف است. لوح فشرده حاصل قادر است به خوبی وضعیت پاتولوژی جغرافیایی کشور را نشان داده و درک صحیحی از اقلیم شناسی پزشکی ارایه نماید. (نمونه نرم افزار قابل ارائه است)

حقوق مادی و معنوی این بسته آموزشی متعلق به نگارنده و دانشگاه علوم پزشکی ارتش است.

[ Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24 ]